

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1938 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstödd premiering av mindre jordbruk m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkterna 60 och 93, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, för budgetåret 1938/1939 beräkna följande reservationsanslag:

Undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket

deltagande män och kvinnor	kronor 113,100
Befrämjande av mindre jordbruk: Premiering m. m.	» 95,000.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 11 februari 1938 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 131, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) till Befrämjande av mindre jordbruk: Premiering m. m. för budgetåret 1938/1939 anvisa ett reservationsanslag av 95,000 kronor;

2) till Undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor för budgetåret 1938/1939 anvisa ett reservationsanslag av 113,100 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner:

A) vid riksdagens början:

I: 201 av herr *Domö m. fl.* likalydande med II: 313 av herr *Bagge m. fl.*, vari hemstälts,

att riksdagen utöver det anslag till undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor, vilket riksdagen i anslutning till bebådad proposition kan komma att bevilja, måtte anslå ett belopp av 15,000 kronor att oavsett anslaget i övrigt utgå som ett extra bidrag till studieresor för jordbrukare från de fyra nordligaste länen;

B) i anledning av propositionen nr 131:

1) I: 250 av herrar *Bengtsson* och *Johanson, Karl Emil*, likalydande med II: 372 av herr *Johansson* i *Krogstorp m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att premiälåneverksamheten skall återupptagas, samt att med ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 131 för budgetåret 1938/1939 till

Befrämjande av mindre jordbruk: Premiering m. m. måtte anvisas ett reservationsanslag å 350,000 kronor;

2) II: 373 av herrar *Persson* i Norrby och *Gustafsson* i Lekåsa, vari hemställtts om sådan ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 131, att premielåneverksamheten i överensstämmelse med vad av lantbruksstyrelsen föreslagits återupptages, samt att de begärda anslagen måtte i överensstämmelse härmed höjas.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

I fråga om de skäl, som anförts till stöd för motionerna, hänvisar utskottet till dessa.

Riksdagen har alltsedan år 1901 i form av reservationsanslag anvisat medel till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket. Enligt reglementet den 4 oktober 1929 (nr 350) med däri genom kungörelsen den 29 maj 1931 (nr 131) vidtagna ändringar kunna i angivna syfte utgå premier under form av diplom, penningpris och premielån. Därjämte kan bidrag av statsmedel utgå för anordnande av undervisning och studieresor för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor. Under kalenderåren 1933—1937 har emellertid premieringsverksamheten varit, med visst undantag, inställd. Verksamheten i dess inskränkta form regleras av kungörelsen den 11 juni 1937 (nr 379).

Den 30 april 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen att verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning jämte förslag rörande frågan om statsunderstödd premiering av mindre jordbruk.

För fullgörande av utredningsuppdraget har *lantbruksstyrelsen* anlitat särskild sakkunskap jämväl utanför styrelsen och genom beslut den 10 augusti 1936 tillkallat agronomen, filosofie doktorn A. P. Ulander, Luleå, samt ledamöterna av riksdagens andra kammare hushållningssällskapssekreteraren P. S. Hedlund, Östersund, småbrukaren J. A. Andersson, Tungelsta, och lantbrukaren G. Hj. Svensson, Grönvik, ävensom jordbrukskonsulenten J. Hagman, Linköping, och agronomen H. Sylvan, Svalöv, att såsom sakkunniga inom lantbruksstyrelsen biträda vid utredningens verkställande.

Lantbruksstyrelsen har den 8 februari 1937 inkommit med den anbefallda utredningen. Denna, som är dagtecknad den 22 januari samma år, utmynnar i förslag om dels återupptagande i utvidgad omfattning av den medelst utdelande av diplom, penningpris och premielån bedrivna premieringsverksamheten, dels ock anordnande jämväl i fortsättningen av undervisning och studieresor, de sistnämnda avsevärt utvidgade, för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor. De nu i ett reglemente sammanförda bestämmelserna rörande med statsmedel understödda åtgärder för höjande av det mindre jordbruket föreslås skola uppdelas på två reglementen, ett för premiering av mindre jordbruk och ett för anordnande av undervisning och studieresor för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor.

I anslutning härtill föreslås uppdelning jämväl av det under nionde huvudtiteln uppförda anslaget till Befrämjande av mindre jordbruk: Höjande av det mindre jordbruket på två särskilda anslag, nämligen dels ett anslag till premiering av mindre jordbruk att uppföras under huvudrubriken G. Lant-hushållning i allmänhet, dels ock ett anslag till undervisning för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor att uppföras under huvudrubriken D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanärningar m. m.

Lantbruksstyrelsen har upprättat förslag till reglementen för dels premierings- och dels undervisningsverksamheten ävensom till bestämmelser angående statsbidrag, vilka förslag såsom *bilaga* fogas till detta utlåtande.

Redogörelse för lantbruksstyrelsens utredning återfinnes i propositionen å sid. 4—32.

Byrån för jordbrukets ungdomsutbyte — bildad av en samarbetsdelegation, bestående av representanter för Riksförbundet landsbygdens folk (R. L. F.), Svenska landsbygdens ungdomsförbund (S. L. U.), Jordbrukarungdomens förbund (J. U. F.), Svenska landsbygdens kvinnoförbund (S. L. K. F.) och Sveriges husmodersföreningars riksförbund (S. H. R.) — har i en den 14 september 1937 dagtecknad skrivelse hemställt om ett statsanslag på 15,500 kronor såsom bidrag till kostnaderna för utbyte av ungdom, tillhörande den jordbrukande befolkningen.

I fråga om skyldigheter och rättigheter för de i ungdomsutbytet deltagande har överenskommit om följande riktlinjer.

1. Det skall åligga varje elev att föra en dagbok samt att efter avslutad praktiktid till byrån före anställningstidens utgång avgiva en kortfattad uppsats om sina intryck och erfarenheter från arbetet under praktiktiden.

2. Arbetsgivaren skall utfärda tjänstgöringsbetyg i två exemplar enligt särskilt formulär, varav det ena överlämnas till eleven och det andra insändes till byrån för registrering. Önskvärt är, att varje arbetsgivare årligen meddelar byrån sina intryck om eleverna och deras utbyte av den erhållna undervisningen.

3. För utbekommande av statsbidrag för resekostnader skall varje elev förbinda sig till minst 3 månaders anställning. Statsbidrag skall i mån av tillgång utgå med högst 50 % av resekostnaden.

Byrån har därefter anfört, att man ej syntes kunna begära, att ungdomen helt skulle bestrida kostnaderna för denna form av förmedling. Saken vore ställd på lång sikt och dess genomförande krävde tid och pengar. Byrån hade visserligen beslutat, att vid förmedling av dylik plats vardera parten skulle erlägga en avgift av 2 kronor. Härigenom läcktes dock allenast en mindre del av driftkostnaderna. Den största posten vore givetvis resekostnaderna. Dessa skulle, enligt delegationens beslut, till 50 procent bestridas av vederbörande själva och till återstoden av byråns medel. För första året hade räknats med 500 förflyttningar, för vilka resebidraget kunde skattas till 12,500 kronor. För propaganda, expeditiionsutensilier, arvoden samt rese- och trakamentsersättningar hade beräknats erforderligt ett belopp av 3,000 kronor.

Över det av byrån för jordbrukets ungdomsutbyte avgivna förslaget ha till följd av remisser yttranden avgivits av lantbruksstyrelsen och statskontoret.

Lantbruksstyrelsen har vidkommande detaljerna i byråns förslag anfört följande.

Byrån hade beräknat, att under första året 500 förflyttningar skulle äga rum. Det torde enligt styrelsens mening vara nödvändigt att, innan tillräcklig erfarenhet vunnits, iakttaga en viss försiktighet vid antagande av elever och elevgårdar. Då byrån icke torde kunna tråda i full verksamhet redan första året, syntes antalet förflyttningar detta år böra beräknas till 400. Antagandet av elevgårdar torde böra ske i samråd med hushållningssällskapen.

För ett lyckligt genomförande av ungdomsutbytet måste såväl ungdomarna som de gårdar, vid vilka de skulle erhålla utbildning, utses med urskillning. De ungdomar som kunde komma ifråga borde åtminstone hava fyllt 16 år och äga viss vana vid inom jordbruket vanligen förekommande arbeten.

För att elevtiden måtte bli så lärorik som möjligt för eleverna, måste vidare förutsättas, att elevgårdens brukare intresserade sig för sina elever och såge till, att de erhöle den handledning i arbetet, varav de kunde vara i behov. Eleven borde ock, som byrån föreslagit, under sin vistelse vid elevgården föra dagbok enligt fastställt formulär.

För erhållande av resebidrag skulle enligt förslaget elev förbinda sig till minst 3 månaders anställning å elevgården. Denna elevtid syntes lantbruksstyrelsen väl kort och torde böra utsträckas, om möjligt till ett halvår.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

»Av den verkställda utredningen torde framgå, att premieringsverksamheten alltid omfattats med stort intresse bland de mindre jordbrukarna och att denna form av uppmuntran och stöd i deras strävanden att göra sina jordbruk förebildiga och därigenom även ekonomiskt bärkraftiga haft stor betydelse för det mindre jordbrukets utveckling. Utredningen och yttrandena visa även att förslaget om ett återupptagande av premieringsverksamheten mottagits med tillfredsställelse.

Vid ett återupptagande av verksamheten synes man emellertid icke kunna undgå att beakta det delvis förändrade läge, vari frågan kommit genom de under senare år för bidrag till olika slag av förbättringsarbeten inom småbruket beviljade anslagen. Jag torde i sådant avseende få erinra om anslagen för grundförbättringar, vilka utgå i form av bidrag till dels nyodling, betesförbättring, stenröjning samt jordkörning å ofullständiga jordbruk, dels ock täckdikningar. Avsevärda belopp ha beviljats för dessa ändamål, särskilt under år med riklig tillgång på arbetskraft. Vidare ha från och med budgetåret 1933/1934 beviljats medel såsom bidrag till gödselvårdsanläggningar. För att i visst avseende få erfarenhet ha under budgetåren 1936/1937 och 1937/1938 beviljats anslag för bidrag till ladugårdsförbättringar. Dessa anslag ha också kommit det mindre jordbruket till godo. Även för nästa budgetår har för detta ändamål begärts anslag. I enahanda riktning har jämväl verkat det under femte huvudtiteln utgående anslaget till främjande av bostadsbyggande på landsbygden. Slutligen torde böra erinras om, att jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 29 januari 1937 och den 14 januari 1938 åt särskilda utredningsmän uppdragits att verkställa

utredning angående, bland annat, åtgärder för underlättande av inomgårdsarbeten och husligt arbete inom det mindre jordbruket.

I flera yttranden har yppats tvekan, huruvida bästa möjliga resultat i fråga om åtgärderna för det mindre jordbrukets höjande kommer att uppnås genom ett återupptagande av den del av premieringsverksamheten, som består i utdelande av premielån. Man har i stället förordat en utökning av den nyss omnämnda bidragsverksamheten såsom det verksammaste medlet att nå ett gott resultat. Man har vidare såsom en olägenhet av ett återupptagande av premielåneverksamheten framhållit, att premielån skulle komma att beviljas för enahanda ändamål, vartill statsbidrag i annan ordning utgå, och man har i samband därmed understrukit angelägenheten av en rationalisering och förenkling av hela den statsunderstödda verksamheten till främjande av förbättringsarbeten inom jordbruket. Lämpligast skulle detta ske genom ett skiljande av premielånen från premieringsverksamheten och dessas uppgående i den övriga bidragsverksamhet, som utövas av hushållningssällskapen. Man har ock framhållit lämpligheten av, att de anslag som staten lämnar till skilda slag av förbättringar vid mindre jordbruk sammanföras till ett anslag och att hushållningssällskapen få frihet att, efter besiktning å respektive jordbruk och i samförstånd med sökanden, avgöra till vilket eller vilka ändamål understöd i varje särskilt fall skall beviljas.

Med hänsyn till de avsevärda belopp, vilka såsom jag nyss erinrat, numera årligen utgå till förbättringar inom det mindre jordbruket och till vilka annan motsvarighet än premielånen icke funnits under tidigare skeden av premieringsverksamheten, torde den form för understöd som premielånen utgöra icke framdeles ha någon egentlig uppgift att fylla. De skäl som i en del yttranden anförts mot ett återupptagande av premielånetilldelningen synas mig vara förtjänta av synnerligt beaktande. Härtill kommer, att ett system med två i stort sett jämnlöpande bidragsformer, av vilka en, såsom i fråga om premieringen, är anordnad som tävlan, kan medföra, att den mera förtjänte av två sökande blir missgynnad. Om en person anmäler sig till premiering för att erhålla premielån och en annan ansöker om bidrag, kan det nämligen inträffa, att den förre, på grund av att hans jordbruk icke är sådant att han i tävlan med andra kan erhålla premielån, går miste om den hjälp till förbättring av jordbruket, som hans granne erhåller i form av direkt bidrag.

Som huvudsakligt skäl för ett återupptagande av premielåneverksamheten har lantbruksstyrelsen framhållit, att den undervisning och handledning, som premieringsnämnden meddelar de i premieringen deltagande, icke kan ersättas av undervisning i samband med tilldelande av bidrag för ett speciellt ändamål. Att undervisning rörande jordbruksdriftens allmänna organisation och planläggning är av stort värde för det mindre jordbrukets höjande torde vara obestridligt. Det synes mig dock kunna ifrågasättas, om det är praktiskt möjligt för en premieringsnämnd att, då det blir fråga om premielånetilldelning, medhinna någon mera djupgående undervisning av

nysnämnd art utöver anvisningarna för utförande av det arbete, för vilket premielånet beviljas.

Av nu anförda skäl kan jag icke förorda ett genomförande av lantbruksstyrelsens förslag i den del detta går ut på ett återupptagande av premielånetilldelningen.

De förvaltningsutskott som uttalat sig mot premielånen ha, såsom jag nyss nämnt, förordat dessas ersättande med anslag för bidrag till sådana förbättringsarbeten, som enligt förslaget avsetts skola utföras med hjälp av premielån. Med hänsyn till de förut omnämnda anslagen i riksstaten till olika förbättringar torde för ögonblicket något behov av medel, avsedda att direkt ersätta premielånen, icke föreligga. I varje fall lär, innan ställning toges till vad i sådant avseende kan bli erforderligt, resultatet av utredningen angående åtgärder för underlättande av inomgårdsarbetena och det husliga arbetet inom det mindre jordbruket böra avvaktas.

I detta sammanhang torde jag få erinra om att riksdagen i skrivelse den 22 februari 1935, nr 46, anhållit om verkställande av skyndsamt utredning för att åstadkomma största möjliga planmässighet och överskådlighet beträffande statens understödsverksamhet till förbättringsarbeten inom jordbruket och om vidtagande av åtgärder, som betingas av utredningen, samt att Kungl. Maj:t den 10 maj 1935 anbefallt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning i de av riksdagen angivna hänseendena och att inkomma med de förslag i ämnet som må föränledas därav. Det synes mig icke uteslutet att, då sistnämnda utredning föreligger avslutad, det skall visa sig möjligt att så utforma statens understödsverksamhet till det mindre jordbrukets höjande, att större frihet lämnas hushållningssällskapen att använda statsbidragen på ett sätt som mera motsvarar behoven i de individuella fallen.

Om premielånen, såsom jag förordat, uteslutas från premieringsverksamheten, kommer den undervisning som kunnat meddelas av premieringsnämnderna att ske i samband med tilldelande av förbättringsbidrag. Härigenom blir emellertid premieringsnämndens undervisande verksamhet icke överflödig. Mellan premieringen och bidragsverksamheten torde jämväl i fortsättningen komma att bestå ett visst samband. Man torde nämligen kunna utgå ifrån, att ett antal av de till premiering anmälda jordbruken ej äro premieringsbara. Vid premieringsnämndens besiktning av ett dylikt jordbruk gives då tillfälle för nämnden att med brukaren diskutera de förbättringar och den planläggning i allmänhet av jordbruksdriften, som erfordras för att jordbruket skall fylla kvalifikationerna för att kunna premieras. Enahanda blir förhållandet vid besiktningen av ett jordbruk, som premierats, men vars innehavare önskar kvarstå i premieringen för erhållande av högre pris. Med den anslutning till premieringen, varmed förslaget räknar, kommer på så sätt ett betydande antal småbrukare att nås av premieringsnämndens undervisande verksamhet. Det må även framhållas, att vid det av mig antydda framtida utformandet av understödsverksamheten för det mindre jordbruket utrymme finnes för ett ordnande av undervisningen i samband med tilldelande av förbättringsbidrag, exempelvis genom att anför-

tro fördelningen av bidragen åt premieringsnämnden, eller, där så ej låter sig göra, åt en särskild nämnd med liknande kvalifikationer som premieringsnämnden. I nämndens åliggande skulle då kunna ingå att meddela bidragstagaren erforderlig handledning jämväl beträffande skötseln av jordbruket i allmänhet.

Vad så beträffar penningprisen torde ett borttagande av premielånen öka betydelsen av denna del av premieringsverksamheten. Det synes mig uppenbart, att möjligheten att genom utdelande av penningpris, varom tävlan sker, belöna sådana jordbrukare, som vid skötseln av sina småbruk ådagalagt arbetsamhet, omtanke och skicklighet, är av stort värde för det mindre jordbrukets höjande. Jag förordar alltså ett återupptagande av premieringsverksamheten i denna del. Lantbruksstyrelsens förslag härutinnan, som nära ansluter sig till vad gällande premieringsreglemente därom stadgar, synes mig i huvudsak ägnat att läggas till grund för de blivande bestämmelserna i ämnet. Jag vill därvid särskilt understryka, att vid bedömande av ett jordbruks standard vid premieringstillfället det allmänna utseendet icke får tillmätas utslagsgivande betydelse, utan att avsevärd hänsyn jämväl bör tagas till vad det kostat jordbrukaren, icke minst i arbete av honom själv och familjen, att ernå ifrågavarande standard. Ett dylikt hänsynstagande innebär, bland annat, att vid bedömningen i det särskilda fallet frågan om jordbruksdriftens större eller mindre intensitet får stå tillbaka för frågan om det ekonomiska resultatet av driften. Prövningen härav lär även bli av värde, då det gäller att taga ställning till frågan, om jordbrukets standard kan antagas komma att för framtiden bibehållas eller ytterligare förbättras.

Då såsom nämnts premien är avsedd att utgöra en belöning och uppmuntran för bland annat det å jordbruket nedlagda arbetet, torde det vara lämpligt att föreskriva, att för att ett jordbruk skall få deltaga i premiering, jordbrukaren skall hava innehaft det under viss tid före premieringstillfället. Minimitiden lär böra givas olika längd allt eftersom fråga är om lägre eller högre prisklass sålunda, att för att få tävla om tredje pris jordbrukaren skall hava innehaft jordbruket minst 3 år, i fråga om andra pris minst 5 år samt i fråga om första pris minst 7 år.

Jag tillstyrker förslaget att samma jordbrukare ej må tilldelas mer än ett pris av samma grad och ej heller lägre pris än han tidigare erhållit men vill förordna en sådan övergångsbestämmelse, att en jordbrukare, som erhållit pris enligt gällande reglemente, skall kunna tävla om pris av högre grad under förutsättning, att han anmäler jordbruket till premiering senast fem år efter det att det nya reglementet trätt i kraft.

Utdelande av diplom torde i förekommande fall böra ske till pristagaren och hans hustru gemensamt och i sådant fall även hustruns namn inskrivas i diplommet.

Inrättandet av hederspris, avsedda att utgöra en ytterligare belöning för sådana jordbrukare, som under en längre tidsperiod bibehållit sina jordbruk vid den uppnådda standarden, icke minst med hänsyn tagen till det ekonomiska resultatet, torde kunna bidra till uppkomsten av mönstersmå-

bruk, lämpliga som demonstrationsgårdar, varför jag anser mig kunna förordna, att anslag för bidrag till sådana pris ställas till hushållningssällskapens förfogande. Därvid lärer man böra räkna med ett pris för varje hushållningssällskaps område. Den minsta tid som skall ha förflutit från premieringen med första pris, innan hederspris får utdelas, torde böra bestämmas till 6 år.

Det synes mig lämpligast att å hushållningssällskapen överlåta att själva bestämma, huruvida premieringsnämnden skall bestå av ytterligare en ledamot utöver de två av förvaltningsutskottet valda, så ock av vem och i vilken ordning den tredje ledamoten skall utses. Likaledes torde frågan om premieringsdistriktets indelning i underdistrikt med premiering i varje distrikt allenast vart tredje år kunna avgöras av hushållningssällskapen själva. Även då underdistriktsindelning icke genomföres bör emellertid, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, varje särskilt jordbruk icke få deltaga i premiering annat än vart tredje år. Vidkommande ersättningen till premieringsnämnderna torde statsbidrag härtill icke böra utgå till mer än två av förvaltningsutskottet utsedda ledamöter. I analogi med vad som gäller i fråga om ersättning till ledamöterna i hästpremieringsnämnderna, torde bidrag jämväl få utgå med hälften av dessa ledamöter tillkommande traktamentsersättning.

Vad härefter angår undervisning och studieresor för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor torde lantbruksstyrelsens förslag kunna i huvudsak godtagas. Dock synes beträffande kursverksamheten den i reglementet fastställda minsta tiden för specialkurserna kunna nedsättas till tre dagar, varjämte större frihet torde böra lämnas hushållningssällskapen då det gäller att bestämma de platser, vartill kurserna skola förläggas. Vidare finner jag det skäligt att i fråga om specialkurserna möjlighet beredes hushållningssällskapen att erhålla statsbidrag för bestridande av halva kostnaden för kursdeltagares resa i billigaste klass å järnväg, båt eller med omnibus från deltagarens hemstation till platsen för kursen närmast belägna station.

Beträffande studieresorna torde, då någon olägenhet icke påvisats av den möjlighet att få deltaga i längre studieresa, som det gällande reglementet giver ägare eller brukare av åkerareal upp till 40 hektar, denna arealgräns böra bibehållas. Vidare synes det lämpligt att icke helt avskära möjligheterna att få statsbidrag för resor till grannländerna. Frånsett att i vissa fall en resa till ett grannland kan komma att ställa sig fördelaktigare ur kostnadssynpunkt än en inrikes resa torde det icke vara utan betydelse att småbrukets utöware någon gång få tillfälle att träda i kontakt med andra länders jordbrukare. Förslagets bestämmelser om statsbidrag för ledares och deltagares i studieresa resekostnader torde, såsom ett förvaltningsutskott anmärkt, kunna jämkas därhän, att under vissa förutsättningar, som det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma, bidrag skall kunna erhållas jämväl för hela kostnaden för resa med motorfordon. På Kungl. Maj:t torde jämväl få ankomma att så bestämma tiderna för ansökningsförfarandet i fråga om tilldelningen av statsbidrag, att nöjaktigt planerande av såväl premiering som undervisning och studieresor kan ske.

Det föreslagna utbytet av jordbrukarungdom mellan skilda landsändar synes mig kunna bliva av betydelse då det gäller att vidmakthålla och öka intresset bland landsbygdens ungdom för jordbruket och dess binärningar. Jämväl med hänsyn till önskvärdheten av en utjämning av tillgången på arbetskraft inom jordbruket i skilda landsdelar torde ett sådant utbyte få betydelse. Jag förordar alltså att medel anvisas för utbytesverksamhet i den omfattning lantbruksstyrelsen föreslagit. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter rörande medelsanvändningen och jag vill därutinnan allenast anföra, att, då det här rör sig om en verksamhet, som helt befinner sig på försöksstadiet, det torde bliva nödvändigt att giva byrån för ungdomsutbytet relativt stor frihet i fråga om verksamhetens bedrivande och dispositionen av statsanslaget. Därvid bör dock, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, tillses att de rena administrationskostnaderna hållas så låga som möjligt.

Vad slutligen angår beräkningen av anslagsbehovet för här avsedda ändamål torde jag först få erinra om att i årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, förordats en uppdelning av det nuvarande reservationsanslaget till höjande av det mindre jordbruket på två särskilda anslag, nämligen dels ett reservationsanslag till Befrämjande av mindre jordbruk: Premiering m. m. under huvudrubriken lantbrukshållning i allmänhet, dels ock ett reservationsanslag till Undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor under huvudrubriken undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanärningar m. m. Vidare har jag i nämnda sammanhang förordat dels att en vid utgången av innevarande budgetår påräknad reservation å 10,000 kronor skall tillgodoföras undervisningsanslaget, dels ock att under sistnämnda anslag beräknas — förutom de kostnader för undervisning m. m. som nu utgå av anslaget — kostnaden för bidrag till byrån för jordbrukets ungdomsutbyte.

I fråga om medelsbehovet för premieringsverksamheten torde utslutandet av premierlånen motivera en höjning av statsbidraget till penningpris. Såsom härvidlag lämpliga belopp torde få anses 150 kronor för första pris, 110 kronor för andra pris och 70 kronor för tredje pris. Antalet pris i de olika klasserna torde kunna beräknas enligt lantbruksstyrelsens förslag eller alltså till respektive 50, 250 och 500. Bidrag till hederspris torde böra utgå med 300 kronor och antalet sådana pris bestämmas till 26. Medelsbehovet för penning- och hedersprisen utgör alltså $(50 \times 150 + 250 \times 110 + 500 \times 70 + 26 \times 300 =)$ 77,800 kronor eller i avrundat tal 78,000 kronor. För bidrag till premieringsnämndernas resekostnader torde få beräknas 17,000 kronor. För premiering m. m. torde alltså erfordras tillhoppa 95,000 kronor.

För bidrag till de av hushållningssällskapen anordnade undervisningskurserna torde, såsom lantbruksstyrelsen yttrat, erfordras 60,000 kronor, för bidrag till studieresor 35,000 kronor och för bidrag till annan undervisning 11,250 kronor. För bidrag till instruktionskurser för lokala ledare inom J. U. F. förordar jag samma belopp som för innevarande budgetår eller 5,500

kronor. För den av byrån för jordbrukets ungdomsutbyte planerade verksamheten torde erfordras 11,400 kronor. Medelsbehovet för undervisning m. m. torde följaktligen, med beaktande av förut omnämnd reservation, få beräknas till $(60,000 + 35,000 + 11,250 + 5,500 + 11,400 - 10,000 =)$ i runt tal 113,100 kronor.»

Motionerna I: 250 och II: 372 samt II: 373 avse, att jämväl premielånetilldelningen — på sätt lantbruksstyrelsen föreslagit — återupptages.

Motionerna I: 201 och II: 313 avse, att anslaget för studieresor höjes med 15,000 kronor, att tilldelas de fyra nordligaste länen.

Utskottet.

Utskottet vill erinra, att jordbruksutskottet redan vid 1936 års riksdag uttalat sig för att *premieringsverksamheten* vid det mindre jordbruket med det snaraste borde återupptagas i erforderlig omfattning. Den verkställda utredningen ävensom däröver avgivna yttranden visa att nu avgivet förslag mottagits med tillfredsställelse. Även utskottet anser sig utan tvekan kunna tillstyrka, att premieringsverksamheten återupptages från och med nästa budgetår.

Beträffande omfattningen av denna verksamhet innebär lantbruksstyrelsens förslag ett återupptagande dels av premielånetilldelning i huvudsaklig oförändrad omfattning, dels ock av utdelande av penningpris, varom tävlan skulle ske. Kungl. Maj:t har ansett sig kunna inskränka förslaget till att huvudsakligen avse utdelandet av pris, medan motionerna I: 250 och II: 372 samt II: 373 anslutit sig till lantbruksstyrelsens ståndpunkt.

Utskottet vill visserligen å ena sidan kraftigt understryka den stora betydelse, premielåneverksamheten tidigare haft för det mindre jordbruket. Men det måste å andra sidan — såsom departementschefen framhållit — beaktas, att frågan kommit i ett delvis annat läge genom de under senare år för bidrag till olika slag av förbättringsarbeten inom småbruket beviljade anslagen. Med hänsyn till de avsevärda belopp, som numera årligen utgå till berörda bidragsverksamhet och till vilka annan motsvarighet än premielån icke funnits under tidigare skeden av premieringsverksamheten, torde den form för understöd, som premielånen utgöra, icke ha samma betydelse som tidigare. Såsom skäl för ett återupptagande av premielåneverksamheten framhålls i motionerna I: 250 och II: 372, bland annat, att i så fall större frihet ernåddes vid disponerandet av medlen än som är fallet, då bidrag utdelas från särskilda anslag. Härvid vill utskottet erinra, att för närvarande inom lantbruksstyrelsen pågår utredning för att åstadkomma största möjliga planmässighet och överskådlighet beträffande statens understödsverksamhet till förbättringsarbeten inom jordbruket. Innan resultaten av denna utredning föreligga, torde det enligt utskottets uppfattning vara mindre ändamålsenligt att öka antalet rena understödsformer. Vidare synes det utskottet — liksom departementschefen — icke uteslutet att, då denna utredning föreligger avslutad, det skall visa sig möjligt att så utforma statens understödsverksamhet till det mindre jordbrukets höjande, att större frihet

lämnas hushållningssällskapen att använda statsbidragen på ett sätt som mera motsvara behoven i de individuella fallen.

Med hänsyn till det anförda anser sig utskottet icke kunna förorda, att premieringsverksamheten återupptages i större omfattning än Kungl. Maj:t förordat. Kungl. Maj:ts anslagsberäkning i denna del har icke föranlett någon utskottets erinran.

I fråga om *undervisning* för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor biträder utskottet Kungl. Maj:ts framställning.

Vidkommande härefter Kungl. Maj:ts förslag rörande *studieresor* har utskottet ej heller någon principiell erinran. Emellertid torde det av Kungl. Maj:t för ändamålet beräknade anslaget, 35,000 kronor, vara väl knappt. Med särskilt beaktande av medelsbehovet för de mera avlägset belägna landsdelarna, vilkas jordbrukare kanske mer än andra böra beredas tillfälle att studera jordbruk utövat under andra förhållanden än sådana som äro rådande i hemtrakten, anser sig utskottet, i anslutning jämväl till vad som yrkats i motionerna I: 201 och II: 313, böra föreslå att sistnämnda anslag höjes med 15,000 kronor till 50,000 kronor.

Jämväl det föreslagna *utbytet av jordbrukarungdom* mellan skilda landsändar synes utskottet vara av den betydelse, att statsmedel bör anvisas för ändamålet. Då det här rör sig om en verksamhet, som helt befinner sig på försöksstadiet, torde det, såsom departementschefen framhållit, bliva nödvändigt att giva byrån för ungdomsutbytet relativt stor frihet i fråga om verksamhetens bedrivande och dispositionen av statsanslaget. Gentemot Kungl. Maj:ts förslag att bestämma detta anslag till 11,400 kronor har utskottet intet att erinra. Emellertid bör Kungl. Maj:t, enligt utskottets förmenande, tillsätta en kontrollant, som har att övervaka byråns handhavande av statsanslaget. Vidare förutsätter utskottet, att anslaget disponeras på sådant sätt, att största möjliga del därav kommer den med anslaget avsedda ungdomen till godo.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 250 och II: 372 samt II: 373, till *Befrämjande av mindre jordbruk: Premiering m. m.* för budgetåret 1938/1939 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 95,000 kronor;

2) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 201 och II: 313, till *Undervisning och studieresor för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor* för budgetåret 1938/1939 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 128,100 kronor.

Stockholm den 18 mars 1938.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl Eriksson, Gabrielsson, Tjällgren, Jacob Hansson, Lindbärg, Anderberg* och *Gottfrid Karlsson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Björnlunda, *Hedlund* i Häste, *Gustafson* i Vimmerby, *Gustafson* i Kasenberg, *Andersson* i Tungelsta, *Karlsson* i Munkedal, *Hilding* och *Gustafson* i Dädesjö.

Reservation

av *Gustafson* i Vimmerby.

Bilaga.

Lantbruksstyrelsens förslag

till

**premierings- och undervisningsverksamheten berörande
författningar.****Reglemente för med statsmedel understödd premiering av mindre
jordbruk.****1 §.**

För verkställande av premiering utav mindre jordbruk bildar varje hushållningssällskaps område ett distrikt.

2 §.

Premieringen verkställs av en nämnd, bestående av ordförande och två ledamöter, av vilka ordföranden och en ledamot utses av hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt en ledamot av vederbörande underavdelning av hushållningssällskapet för dess område. Endera av de utav hushållningssällskapets förvaltningsutskott utsedda ledamöterna skall vara anställd såsom jordbrukskonsulent hos hushållningssällskapet. Underavdelning av hushållningssällskap må till ledamot utse allenast person, vilken brukar jordbruk, som kan utgöra föremål för premiering.

Vid val av ordförande och ledamot i premieringsnämnd utses jämväl erforderligt antal suppleanter.

Valen skola avse en tid av tre år.

Skulle nämndens ordförande och ledamöter hava var sin mening, gäller den mening, som omfattas av ordföranden, dock att, där fråga är om prisbedömning eller tilldelande av premielån, den mening skall gälla, som biträdes av den, vilken åsatt lägre poäng eller föreslagit lägre lånebelopp.

Besiktning av arbete, som verkställts med anlitande av premielån, bör utföras av vederbörande jordbrukskonsulent eller av annan utav premieringsnämnden därtill utsedd person.

Besiktning för premiering må verkställas endast under månaderna juni—september.

3 §.

Det åligger nämnden att verkställa premieringen i enlighet med detta reglemente samt de närmare föreskrifter, hushållningssällskapets förvaltningsutskott kan hava meddelat.

4 §.

Premier må utgå under form av diplom, penningpris och premielån.

5 §.

Samma jordbruk må ej premieras oftare än vart tredje år.

6 §.

För premieringens verkställande gälla följande huvudgrunder:

1. Föremål för premiering är endast mindre jordbruk, vars idkare därav har sin huvudsakliga utkomst.

2. För att kunna premieras skall jordbruk hava en areal, ej överstigande 15 hektar odlad jord, eller den mindre areal, hushållningssällskapet bestämmer.

3. Diplom utfärdas av lantbruksstyrelsen för förtjänstfullt odlingsarbete, dock allenast för jordbrukare, vilken för av honom idkat jordbruk erhåller första pris, hushållningssällskap obetaget att till övriga pristagare enligt eget formulär meddela prisbedömningsresultat.

4. Jordbrukare, som för jordbruk erhållit penningpris, må för samma jordbruk vid en senare premiering icke erhålla dylikt pris, med mindre verklig förbättring därå blivit utförd.

5. Penningpris utdelas i tre olika grader, första, andra och tredje pris. För samma jordbruk må jordbrukare ej tilldelas mer än ett pris av samma grad och ej lägre pris än han tidigare erhållit.

Sedan nio år förflutit efter det jordbrukare för visst jordbruk första gången tilldelats första pris, må han för samma jordbruk i samband med tilldelning av diplom för första pris kunna för en gång tillerkännas ett hederspris i penningar för framstående odlargärning.

Jordbrukare, som erhållit diplom i samband med första pris, må tilldelas nytt diplom vid varje följande premiering av samma jordbruk.

6. Första pris må ej tilldelas jordbrukare, med mindre han för premieringsnämnden uppvisar antingen av honom själv under närmast föregående tre bokföringsår enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär förda anteckningar eller ock av bokföringsbyrå för motsvarande tid verkställda bokslut för jordbruket.

7. Premielån kan tilldelas jordbrukare för utförande vid av honom idkat, för premiering anmält jordbruk av visst förbättringsarbete, för vilket bidrag av statsmedel eljest ej utgått, oberoende av huruvida penningpris erhålles för samma jordbruk eller detsamma, ehuru i övrigt uppfyllande villkoren därför, är i behov av förbättringen i fråga för att kunna prisbelönas. Förbättringsarbete skall, för att premielån må kunna erhållas, avse gödselvården inom- eller utomhus, avdikning eller rationell beteskultur å icke odlad jord; lantbruksstyrelsen likväl obetaget att på framställning av vederbörande förvaltningsutskott medgiva tilldelande av premielån för även annat angivet ändamål.

8. Vid tilldelande av premielån skall i möjligaste mån tagas hänsyn till jordbrukarens ekonomiska ställning och behov av premielån för utförande av tillämnat förbättringsarbete.

9. Vid bedömning av jordbruk för premiering skall fästas särskilt avseende vid

- a) åkerjordens avdikning och brukning,
- b) det sätt, varpå den fasta och flytande spillningen tillvaratages,
- c) husdjurens beskaffenhet, vård och avkastning,
- d) skötseln av förefintlig trädgård,
- e) åbyggnadernas underhåll,
- f) på vad sätt och i vad mån anteckningar över jordbrukets ekonomi verkställts, samt
- g) husmoderns arbete.

Vid dylik bedömning skall hänsyn jämväl tagas till driftens ekonomiska planläggning, varjämte i görligaste mån bör beaktas, huruvida anledning fin-

nes till antagande, att vederbörande jordbruk skall komma att uppehålla sin dåvarande standard.

7 §.

I avseende å premielån åligger det premieringsnämnden

- a) att bestämma till vilket förbättringsarbete lån må anlitas;
- b) att enligt de närmare grunder, som hushållningssällskapet må hava meddelat, beräkna kostnaderna för förbättringsarbetets utförande och bestämma lånebeloppet samt tid och sätt för dess utbetalande;
- c) att bestämma tiden, då förbättringsarbete skall vara fullgjort;
- d) att tillse, om och på vad sätt arbetet blivit utfört;
- e) att, därest arbetet icke blivit inom utsatt tid på nöjaktigt sätt utfört, förordna om indragning av beviljat premielån.

Premielåntagare vare skyldig att till hushållningssällskapet lämna förbindelse att inom föreskriven tid utföra det av premieringsnämnden bestämda förbättringsarbetet samt att, därest vid besiktning befinnes, att arbetet icke inom utsatt tid på nöjaktigt sätt utförts, till hushållningssällskapet ofördröjligen återbetala mottaget lånebelopp.

Annan säkerhet för lånets återbetalande, än i denna paragraf sägs, må icke avfordras låntagare.

Finner premieringsnämnden, att det förbättringsarbete, varför premielån lämnats, blivit inom föreskriven tid på tillfredsställande sätt utfört, skall premielånet anses vara därigenom guldet och omförmälda förbindelse ofördröjligen återställas till låntagaren.

8 §.

Premieringsnämnden äger uppskjuta att fatta beslut rörande utdelande av penningpris och premielån, till dess samtliga premieringsresor för året avslutats.

9 §.

Mot premieringsnämnds beslut må talan icke föras.

10 §.

Hushållningssällskapet har att för sitt område meddela de bestämmelser, som, utöver vad detta reglemente innehåller, erfordras för premieringen och dess verkställande, särskilt i fråga om

- a) storleken inom den i 6 § 2 mom. angivna gräns av de jordbruk, som må bliva föremål för premiering;
- b) det eller de slag av premier, som må utgå;
- c) penningprisens, därest sådana må utgå, storlek samt villkoren för deras erhållande;
- d) premielånens, därest sådana må utgå, högsta belopp samt villkoren för deras erhållande;
- e) dagtraktamente och resekostnadsersättning åt premieringsnämndens ordförande och ledamöter, dock att resekostnads- och traktamentsersättning icke i något fall må utgå efter högre grunder än enligt klass II C i gällande allmänt resereglemente eller, beträffande hos hushållningssällskapet anställd tjänsteman, efter högre grunder än som eljest gälla vid resa i tjänsten; samt
- f) de särskilda föreskrifter, som äro erforderliga för uppnående inom distriktet av det med premieringen avsedda ändamål.

De bestämmelser, som sålunda meddelas av hushållningssällskapet, skola ofördröjligen delgivas lantbruksstyrelsen för godkännande.

11 §.

Inom Västerbottens och Norrbottens län må hushållningssällskap i syfte att skapa förutsättningar för en förbättring av jordbruket, där särskilda skäl därtill förefinnas, besluta om anordnande vid sidan av den allmänna premieringen utav speciell premiering enligt följande huvudgrunder:

1. Premieringsnämnd upprättar med ägare eller brukare av jord om högst 15 hektar odlad jord avtal att för viss tid, högst 9 år, ställa det jordbruk, han innehar, under kontroll av premieringsnämnden, dock att sådant avtal, såvitt angår brukare av jord, icke må upprättas med mindre brukningsrätten omfattar minst 9 år från tiden för avtalets ikraftträdande.

2. I samband med premieringarna, som återkomma vart tredje år, besiktigas jordbruket av premieringsnämnden, som därvid lämnar råd i fråga om åtgärder för jordbrukets förbättrande samt anger vilka förbättringsarbeten, som under den närmaste treårsperioden böra verkställas. Samtidigt härmed lämnar nämnden anvisning på tilläventyrs förefintlig möjlighet att erhålla lån från fonder för olika ändamål samt bestämmer, vilka premielån, som för ett vart av de tre åren skola utgå för vissa förbättringar.

3. De år, då allmän premiering icke förekommer inom distriktet, besökes jordbruket av premieringsnämndens ordförande eller vederbörande jordbrukskonsulent för utövande av kontroll å utförandet av föreskrivna förbättringsarbeten.

4. Jordbrukare, med vilken avtal, varom här är fråga, träffats, är skyldig att årligen efter av lantbruksstyrelsen fastställt formulär föra fortlöpande anteckningar rörande jordbrukets ekonomi och att vid slutet av varje bokföringsår insända dessa anteckningar till premieringsnämnden för granskning.

I övrigt skola beträffande sådan speciell premiering, som i denna paragraf avses, gälla de för den allmänna premieringen meddelade bestämmelser.

12 §.

Hushållningssällskapens förvaltningsutskott skola före varje års utgång till lantbruksstyrelsen insända berättelse enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär över de under året verkställda premieringarna av mindre jordbruk och med anledning av förut beviljade premielån vidtagna åtgärder.

13 §.

Lantbruksstyrelsen åligger att handhava överinseendet och kontrollen över de i detta reglemente omnämnda åtgärder för premiering av mindre jordbruk ävensom att årligen till Kungl. Maj:t avgiva berättelse över desamma och vad därmed äger sammanhang.

Kungörelse angående statsbidrag till premiering av mindre jordbruk.

1 §.

Hushållningssällskap, som önskar erhålla understöd av statsmedel för premiering av mindre jordbruk, skall före utgången av februari månad det år, för vilket bidraget sökes, därom till lantbruksstyrelsen ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning och därvid föga bevis, att sällskapet åtagit sig att gälda alla de kostnader för premieringen, som icke betalas av statsmedel

eller annorledes, samt de av sällskapet för premieringen antagna bestämmelserna.

2 §.

Lantbruksstyrelsen har att före utgången av mars månad med eget utlåtande till Kungl. Maj:t överlämna de inkomna ansökningarna; ägande styrelsen därvid jämväl göra framställning om anvisande av erforderliga medel för anskaffande av blanketter till diplom för premieringen m. m.

3 §.

Till hushållningssällskap må av statsmedel utgå bidrag, motsvarande:

a) *penningpris* intill ett belopp av

1) där för samma jordbruk ägare eller innehavare icke under de sju senaste åren tilldelats premiälån, 200 kronor för första pris, 150 kronor för andra pris och 100 kronor för tredje pris;

2) där för samma jordbruk ägare eller innehavare under de sju senaste åren tilldelats premiälån, 120 kronor för första pris, 80 kronor för andra pris och 50 kronor för tredje pris;

b) *hederspris* intill ett belopp av 300 kronor;

c) *premiälån* intill hälften av den utav premieringsnämnd beräknade kostnaden för det förbättringsarbete, för vars utförande lånet lämnats, dock ej till högre belopp än 200 kronor, med skyldighet för hushållningssällskapet att, om förbättringsarbete, för vars utförande premiälån lämnats, ej inom bestämd tid blivit utfört, ofördröjligen till statskontoret återleverera den del av premiälånet, som gäldats av statsmedel;

d) halva beloppet av den *reskostnads- och traktamentsersättning*, som enligt av hushållningssällskapet meddelade bestämmelser tillgodokommer ordförande och ledamot i premieringsnämnd.

4 §.

Blanketter till diplom att vid premiering av mindre jordbruk utdelas till förste pristagare bekostas av statsmedel och tillhandahållas, på rekvisition, åt hushållningssällskapens förvaltningsutskott av lantbruksstyrelsen.

5 §.

Statskontoret har att till vederbörande utbetala de av Kungl. Maj:t beviljade bidragen, dock, vad angår de till hushållningssällskap för ifrågavarande ändamål beviljade bidrag, endast med så stort belopp, som sällskapet med intyg från lantbruksstyrelsen styrker sig hava för dessa ändamål utgivit av beskaffenhet att, enligt vad ovan sägs, kunna gäldas av statsmedel.

6 §.

Hushållningssällskap, som för i denna kungörelse omförmält ändamål under något år vidkänts utgifter av beskaffenhet att kunna gäldas av statsmedel till större belopp än det sällskapet för samma år beviljade statsbidrag, må, utan hinder av bestämmelserna i 1 § här ovan, äga att i samband med avgivande av föreskriven berättelse till lantbruksstyrelsen ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning om erhållande av det ytterligare bidrag av statsmedel för samma år, som enligt 3 § må kunna utgå till sällskapet. Lantbruksstyrelsen har att före nästföljande 15 februari med eget utlåtande till Kungl. Maj:t överlämna de ansökningar, som i anledning härav kunna inkomma.

Reglemente för med statsmedel understödd undervisning för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor.

1 §.

Med statsmedel understödd undervisning för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor utgöres av undervisningskurser samt studieresor.

Undervisningskurser.

2 §.

Undervisningen skall avse att meddela kunskaper i skötandet av mindre jordbruk och vad därmed står i samband.

Sådan undervisning anordnas i regel genom hushållningssällskapens försorg på sätt i 3 § förmäles. Efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall kan dock understöd utgå även till annan undervisningsverksamhet i syfte att främja det mindre jordbruket, vilket icke på annat sätt kan komma i åtnjutande av statsunderstöd.

3 §.

För begagnande av undervisning, som i 2 § andra stycket första punkten avses, må, med det här nedan under 3. sista stycket omförmälda undantag, avgift icke fordras eller erläggas av deltagarna i undervisningen. Angående sådan undervisning skall i övrigt gälla följande:

1. *Undervisningskurs, avsedd för en större allmänhet*, skall omfatta minst tre dagar med uppehåll av högst två veckor mellan varje undervisningsdag.

2. *Undervisningskurs, avsedd för särskilt antagna manliga elever*, bör vara förlagd till med statsmedel understödd lantmannaskola eller lantbrukskola eller annan lämplig plats, där ett välskött mindre jordbruk eller småbruk är att tillgå för demonstrationsändamål, och skall anordnas antingen såsom en kurs på minst två, högst sex veckor, därunder huvuddragen av jordbruksläran och husdjursskötseln genomås, eller ock såsom specialkurs på minst sex, högst tolv dagar, omfattande vissa delar av lanthushållningen eller någon av dess binäringar. För att kunna antagas till elev vid sådan undervisningskurs erfordras att hava under minst två år deltagit i jordbruksarbete och iakttages därvid, att företräde till deltagande i kurs skall lämnas den, som har verksamhet vid jordbruk, vars areal odlad jord ej överstiger 15 hektar.

Deltagande i sådan kurs må ock stå öppet för kvinnor.

3. *Undervisningskurs för särskilt antagna kvinnliga elever* kan anordnas:

a) såsom *allmän kurs* i huslig ekonomi och lanthushållning på minst två, högst sex veckor med minst två lektionstimmar varje arbetsdag, därvid den ena timmen anslås till demonstrationsundervisning i huslig ekonomi eller matlagning (*husmoderskurs*), eller

b) såsom *specialkurs* på minst sex, högst tolv dagar, omfattande huslig ekonomi eller någon av de delar av lanthushållningen, som falla inom husmoderns verksamhetsområde.

Såväl husmoderskurs som specialkurs må anordnas antingen såsom fast kurs på ett ställe under hela undervisningstiden eller såsom flyttande kurs på

flera ställen, det ena efter det andra med minst en arbetsdag i varje vecka på varje undervisningsställe.

Deltagande i sådan allmän kurs eller specialkurs må ock efter beslut av hushållningssällskapets förvaltningsutskott i varje särskilt fall stå öppet för män.

Hushållningssällskap äger att, där sådant finnes önskvärt, vid husmoderskurs bestämma viss avgift för varje deltagare såsom ersättning för de vid demonstrationerna använda råmaterialerna.

4. Önskar hushållningssällskap, att undervisningen meddelas i kurser av kortare varaktighet, än här ovan sägs, eller eljest i annan form, göres därom särskild framställning hos Kungl. Maj:t i sammanhang med ansökning om statsunderstöd.

4 §.

Genom vederbörande hushållningssällskaps försorg böra till undervisningens underlättande åtgärder vidtagas för spridande av ströskrifter i lanthushållning, antingen genom försäljning till nedsatt pris eller genom gratisutdelning, liksom ock för att genom vandringsbibliotek tillhandahålla sådan litteratur.

Studieresor.

5 §.

Studieresor skola så ordnas, att de bereda deltagarna tillfälle att genom besök under sakkunnig ledning vid väl skötta jordbruk, demonstrationsfält, skogar m. m. hämta mesta möjliga kunskap för skötande av ett mindre jordbruk och vad därmed står i samband.

Sådana resor kunna företagas dels såsom kortare färder inom länet eller närliggande bygd i syfte att för deltagarna uppvisa framstående mindre jordbruk, demonstrations- och försöksfält eller annat mönstergillt arbete inom lanthushållningens område (hembygdsresor), dels ock såsom längre studieresor inom landet.

6 §.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott tillkommer att anordna resorna, antaga deltagare samt fastställa plan för varje resa ävensom utse sakkunnig person att leda densamma enligt av utskottet utfärdad instruktion.

7 §.

Till deltagare i studieresa må av män antagas endast den, som har sin huvudsakliga utkomst av jordbruk eller jordbruksarbete, och må icke antagas någon, som äger eller brukar en areal odlad jord av, i fråga om längre studieresa, mer än 20 hektar eller, i fråga om hembygdsresa, mer än 15 hektar, eller ock, i vartdera fallet, den mindre areal, vederbörande hushållningssällskapets förvaltningsutskott bestämmer.

Vidkommande kvinnors deltagande i studieresa äger förvaltningsutskottet meddela närmare bestämmelser.

Berättelser över åtgärderna.

8 §.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott skola före varje års utgång till lantbruksstyrelsen insända särskilda berättelser enligt av lantbruksstyrelsen fastställda formulär angående av vederbörande hushållningssällskap anordnade undervisningskurser samt angående studieresor för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor.

Den, som erhållit understöd av statsmedel till sådan undervisning för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor, vilken icke anordnats genom hushållningssällskapets försorg, skall före januari månads utgång påföljande år till lantbruksstyrelsen avgiva berättelse över den undervisningsverksamhet, vartill understödet använts, ägande lantbruksstyrelsen att meddela föreskrifter angående avfattandet av denna berättelse.

Överinseende.

9 §.

Lantbruksstyrelsen åligger att handhava överinseendet och kontrollen över i detta reglemente omförmälda åtgärder för undervisning av i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor ävensom att årligen till Kungl. Maj:t avgiva berättelse över desamma och vad därmed äger sammanhang.

Kungörelse angående statsbidrag till undervisning för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor.

1 §.

Hushållningssällskap, som önskar erhålla understöd av statsmedel till undervisning för i mindre jordbruk deltagande män och kvinnor, skall före utgången av februari månad det år, för vilket bidraget sökes, därom till lantbruksstyrelsen ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökan och därvid foga:

a) då ansökningen avser *bidrag till anordnande av undervisningskurser*, ej mindre bevis, att sällskapet för ändamålet anslagit eller eljest förfogar över medel till minst lika stort belopp som det begärda statsbidraget, än även uppgift angående de huvudgrunder, sällskapet önskar skola tillämpas vid tillämnad undervisning; samt

b) då ansökningen avser *bidrag till studieresor*, ej mindre bevis, att sällskapet åtagit sig att gälda alla de kostnader för resorna, som icke betalas av statsmedel eller annorledes, än även plan för de tillämnade resorna och uppgift å ledaren samt antalet av dem, som skola deltaga i varje särskild resa.

Hushållningssällskap, som för visst år erhållit statsbidrag, varom förmåles under punkt a), må, utan hinder av vad i samma punkt stadgas, uti ansökning om sådant bidrag för ett senare år åberopa vid förut ingiven ansökning fogad uppgift angående huvudgrunder för undervisningen, såvitt desamma alltjämt äro oförändrade.

2 §.

Den, som önskar erhålla *bidrag till sådan undervisningsverksamhet, som avser att främja det mindre jordbruket men icke på annat sätt kan komma i åtnjutande av statsunderstöd*, skall före utgången av februari månad det år, för vilket bidraget sökes, därom till lantbruksstyrelsen ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning och därvid foga fullständig redogörelse, huru undervisningen är avsedd att anordnas, ävensom, i den händelse andra medel finnas för ändamålet tillgängliga, bevis om storleken och beskaffenheten av samma medel.

3 §.

Lantbruksstyrelsen har att före utgången av mars månad med eget utlåtande till Kungl. Maj:t överlämna de inkomna ansökningarna.

4 §.

Till hushållningssällskap må av statsmedel utgå bidrag, motsvarande:

a) i fråga om undervisning, anordnad enligt 3 § i förberörda reglemente, högst hälften av den summa, vartill kostnaderna för undervisningen uppgått, däruti inberäknad kostnad för gratisutdelning eller försäljning till nedsatt pris av lämplig jordbrukslitteratur eller för inköp till vandringbibliotek;

b) i fråga om studieresor inom landet kostnader för ledares och deltagares resor dels i tredje klass på järnväg och å däckplats på fartyg, varvid, om resan göres på natten med begagnande av sovplats, kostnad må beräknas för sovplats i tredje klass å järnväg eller billigaste sovplats å fartyg, dels med anlåtande av automobiltrafik anordnad av staten, dels ock efter häst, med motorfordon eller medelst rodd, i den utsträckning det visar sig nödvändigt anlita dessa fortskaffningsmedel och under förutsättning att vederbörande hushållningssällskap till gäldande av kostnaden härför tillskjuter minst lika stort belopp som statsbidraget.

5 §.

För anordnande av undervisning, som avser att främja det mindre jordbruket men icke på annat sätt kan komma i åtnjutande av statsunderstöd, kan bidrag utgå till belopp, som av Kungl. Maj:t efter omständigheterna i varje särskilt fall bestämmes.

6 §.

Statskontoret har att till vederbörande utbetala de av Kungl. Maj:t beviljade bidragen, dock, vad angår de till hushållningssällskap för ifrågavarande ändamål beviljade bidrag, endast med så stort belopp, som sällskapet med intyg från lantbruksstyrelsen styrker sig hava för dessa ändamål utgivit av beskaffenhet att, enligt vad ovan sägs, kunna gäldas av statsmedel, samt beträffande de under 5 § omförmälda bidragen under de villkor, som Kungl. Maj:t kan komma att i varje särskilt fall föreskriva.

7 §.

Hushållningssällskap, som för i denna kungörelse omförmålt ändamål under något år vidkänts utgifter av beskaffenhet att kunna gäldas av statsmedel till större belopp än det sällskapet för samma år beviljade statsbidrag, må, utan hinder av bestämmelserna i 1 § här ovan, äga att i samband med afgivande av föreskriven berättelse till lantbruksstyrelsen ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning om erhållande av det ytterligare bidrag av statsmedel för samma år, som enligt 4 § a) och b) må kunna utgå till sällskapet. Lantbruksstyrelsen har att före nästföljande 15 februari med eget utlåtande till Kungl. Maj:t överlämna de ansökningar, som i anledning härav kunna inkomma.